

fòrum

Simona Levi

“Els governs aspiren a regular internet, però no s'atreveixen amb les grans multinacionals tecnològiques”

Una conversa amb Raül Romeva

Simona Levi (Torí, 1966) és una veu referencial de l'activisme i els moviments socials en l'àmbit de la llibertat d'expressió, els drets digitals i el programari lliure. Establerta a Barcelona des dels anys 1990 i nacionalitzada el 2014, Levi ha impulsat la plataforma ciutadana Xnet i dirigeix el curs de postgrau universitari en Tecnopolítica i Drets a l'Era Digital a la UB. Les seves aportacions han estat claus per a l'articulació d'un discurs crític entorn d'internet i les xarxes socials, dos conceptes que ella vol separar de manera radical: *«Internet no només és una eina revolucionària, sinó que a més ens suggereix altres maneres de pensar la política. Ara bé, les xarxes socials mainstream són eines de grans corporacions i són extremadament tòxiques»*, afirma.

El darrer llibre de Levi és *Digitalització democràtica* (Raig Verd, 2024), un assaig que té com a objectiu posar al centre el concepte de sobirania digital per a les persones. I a l'hora de parlar de sobirania, de drets, d'infoxicació i de xarxes socials, la trobada amb Raül Romeva (Madrid, 1971) resulta especialment estimulant. Romeva, president de

la Fundació Irla després d'agafar aquest 2024 el relleu de Joan Manuel Tresserras, és economista, doble doctor —en Relacions Internacionals i en Ciències de l'Educació i l'Esport— i va ser conseller d'Afers Exteriors, Relacions Institucionals i Transparència de la Generalitat de Catalunya per ERC entre 2016 i 2017, càrrec del qual va ser destituït en aplicació de l'article 155. Empronat entre 2017 i 2021 per la seva participació en el govern organitzador del referèndum de l'1 d'Octubre, entre els seus àmbits d'interès hi ha la construcció de la pau, la resolució de conflictes i el republicanisme. *«Amb les xarxes socials, les trinxeres que abans eren territorials avui són globals»*, reflexiona Romeva.

Amb Levi i Romeva parlem de drets digitals, de sobirania en l'era d'internet, del negoci de les *fake news*, dels reptes de les esquerres davant l'era digital i del paper que han de jugar les administracions per garantir drets davant de les grans empreses tecnològiques. Dels anys del 15-M a l'edat d'or de les notícies falses, tots dos coincideixen en la potencialitat d'internet com a vector de transformació social.

Roger Palà > En quinze anys hem passat de considerar internet i les xarxes socials com una eina amb un gran potencial de transformació a assenyalar-ne els riscos i els usos que en fa l'extrema dreta. Què ha passat?

Raül Romeva > Al principi les xarxes van ser un canal per a actors que no tenien accés al poder clàssic dels grans grups de comunicació. En el moment en què les xarxes comencen a demostrar que tenen capacitat d'influir, el poder econòmic també hi vol entrar. Això demostra que les mateixes eines poden servir per fer revolucions i al mateix per provocar idiotitzacions col·lectives.

Simona Levi > Per a mi és fonamental diferenciar entre internet i les xarxes socials. Són dues coses diferents. Quan organitzàvem el 15-M, ja ho fèiem amb tota consciència que Facebook era una porqueria. I teníem el debat entre limitar el nostre impacte, o 'hackejar' unes eines tòxiques per donar-hi un ús transformador. Continuo pensant que internet no només és una eina revolucionària, sinó que a més ens suggereix altres maneres de pensar la política. Ara

Levi > Les xarxes socials *mainstream* són eines de grans corporacions i són extremadament tòxiques

bé, les xarxes socials *mainstream* són eines de grans corporacions i són extremadament tòxiques. Les xarxes no són àgores, sinó centres comercials. I són les institucions les que han de tenir la responsabilitat que no tot sigui un centre comercial i que hi hagi alternatives eficients, útils i sanes per impedir que aquests negocis violin drets consolidats.

Roger Palà > És realment internet una eina revolucionària?

Simona Levi > Hi ha un relat intencionat per criminalitzar internet, i aquesta és una narrativa que interessa molt al poder, perquè facilita la limitació de la llibertat d'expressió a partir d'un hipotètic mal ús. Fixem-nos què va passar amb la impremta. La seva creació va ser molt criticada. Fins i tot va aparèixer un manifest calvinista que deia que el llibre seria un desastre, perquè hi hauria tanta informació que al final acabaríem tots en intoxicats. No hem de repetir els mateixos errors: la tecnologia de la impremta ha estat fonamental per a la democratització i per a sortir de la ignorància. Una altra cosa és que aquesta mateixa tecnologia també va servir per imprimir el

Mein Kampf. Així, veiem com els governs aspiren a regular internet, però no s'atreveixen a qüestionar el rol de les grans multinacionals tecnològiques, les denominades *Big Tech*. Així és com hem deixat en mans de Google la digitalització de tots els serveis essencials dels països.

Roger Palà > En Raül parlava d'idiotitzacions col·lectives. El teu darrer llibre es titula precisament *Idiota!*, i parteix de la idea del respecte com a pilar fonamental de les societats. L'etimologia original del terme, en la Grècia clàssica, feia referència a aquells que es desentenien de les necessitats col·lectives. En quin grau d'idiotització ens trobem?

Raül Romeva > Avui tenim més capacitat que mai de saber què passa a qualsevol lloc del món, i això ens hauria de donar una certa consciència col·lectiva. En canvi, vivim més a la trinxera que mai. Amb les xarxes socials, aquestes trinxeres que abans eren territorials avui són globals i ideològiques. I s'incentiva per sobre de tot el jo contra el col·lectiu. Aquest desentendre's del bé col·lectiu és la nèmesi de la mentalitat republicana.

Roger Palà > *The Economist* publica un índex sobre qualitat democràtica. El 2023, només 24 estats del món van ser qualificats de «democràcia plena». Què ha de tenir una democràcia per ser plena?

Simona Levi > Crec que *The Economist* és massa optimista, perquè en la seva llista de democràcies plenes hi ha l'Estat espanyol, que clarament no ho és, per molt que estiguem millor que a molts altres llocs. Però no només en aquest cas. Molts altres estats, com per exemple Itàlia, no són democràcies plenes per raons de corrupció o per un passat històric del qual encara no han fet net.

Raül Romeva > La democràcia no es pot valorar només en clau formalista. Votar està molt bé, però hi ha molts llocs on es vota i no podem dir que siguin democràcies, sinó que el vot és una formalitat que legitima un determinat poder. Tot poder institucional, perquè pugui ser considerat democràtic, ha de tenir un contrapoder que pugui vigilar-lo en termes de bé comú. Aquest element és el que determina si la qualitat democràtica és alta o baixa. Si no hi ha un control ciutadà sobre les institucions,

òbviament no hi ha democràcia. Però si tampoc hi ha un control de les institucions cap al que passa fora, per exemple cap als interessos privats, tampoc n'hi ha. Tan poca democràcia és aquella en què la iniciativa privada no té cap control institucional, com aquelles societats en què les institucions no tenen cap escrúpol a l'hora d'imposar el seu criteri de forma totalitària.

Roger Palà > Fins a quin punt les eines digitals ens faciliten repensar la democràcia?

Simona Levi > Primer, ens resolen alguns problemes de transparència institucional. Però també fan més fàcil que la ciutadania tingui veu i que la seva vigilància sobre les institucions sigui més eficient. Internet ens permet organitzar-nos i gestionar millor les competències d'aquesta societat civil. Es tracta de socialitzar el coneixement. Les administracions i, sobretot, els partits polítics han de valorar aquesta potencialitat. Les institucions podrien ser corretja de transmissió del coneixement i de les solucions generades per la societat civil, més que no pas menjar-se-les i digerir-les.

Raül Romeva > Per una raó quantitativa, sempre hi ha molt més coneixement fora que dins de la institució. I aquesta institució pot ser un sindicat, pot ser un partit o pot ser un govern. Com fem que, gràcies a internet, tot aquest gran coneixement que hi ha fora també pugui entrar a dins de les institucions i que puguin beneficiar-se'n per fer bé la seva feina? No es tracta només de posar càmeres al Parlament o al ple de l'Ajuntament. També cal implementar els mecanismes que permetin que a l'hora de construir allò que s'ha de votar, el procés sigui molt

Levi > El capitalisme és el factor primordial de la idiotització. No culpis la gent i no culpis internet: culpa el poder

més ric i matisat i que el resultat final no representi només als qui són dins del Parlament o tenen poder per fer de lobby.

Roger Palà > Darrerament, es parla de l'impacte negatiu que pot tenir la Intel·ligència Artificial en un context de notícies enganyoses i de desinformació. Quines possibilitats de regular-la hi ha, tant a nivell local com a nivell més global?

Simona Levi > Soc totalment favorable a la Intel·ligència Artificial. És una eina que podria servir perquè tothom treballés menys, en comptes d'utilitzar-la justament a l'inrevés. Si treballem menys tindrem temps per formar-nos, informar-nos, pensar, intervenir socialment... Crec que el capitalisme és el factor primordial de la idiotització. No culpis la gent i no culpis internet: culpa el poder. Sobre la regulació: més que fer lleis noves, hem de veure si els negocis que hi ha al voltant de la Intel·ligència Artificial estan respectant les lleis que ja existeixen. I la resposta és no. Perquè les grans corporacions tecnològiques ja estan violant la privacitat. El que ens cal és una Intel·ligència Artificial de codi obert i auditable.

Raül Romeva > El debat sobre aquesta eina ens obre una altra derivada: que una cosa es pugui fer no vol dir necessàriament que s'hagi de fer. Hi ha coses que, per molt que tècnicament es puguin fer, si socialment, políticament, moralment i ecològicament no convé fer-les, cal posar els mecanismes perquè així sigui. La Intel·ligència Artificial no té moral: són les persones que la fem servir les que sí que en tenim. És evident que tard o alhora s'haurà de regular. Sobretot, quan qui es beneficia de la no regulació sempre són uns i els perjudicats són els sectors més fràgils. Que Elon Musk sigui el propietari de X no és casualitat. Al final, la tecnologia, per molt que tècnicament pugui ser neutra, mai acaba sent utilitzada de manera neutra.

Roger Palà > Una de les idees claus de l'esquerra és la intervenció sobre el mercat. Però la tecnologia sovint avança més de pressa que les mateixes legislacions.

Simona Levi > Està bé que tinguem una regulació, però s'ha de treballar de manera intel·ligent, perquè un excés de regulació també pot

Romeva > La sobrerregulació pot acabar provocant la pèrdua de la confiança en les institucions, i això és perillós

ser perjudicial, ja que pot limitar la proliferació d'eines més obertes. Un exemple és el reglament de protecció de dades: una normativa ideada amb objectius lloables, la implementació institucional de la qual ha estat molt desafortunada. Amb l'argument de la protecció de dades, per exemple, ara hi ha qui intenta amagar la corrupció o esborrar la memòria històrica. I no és una qüestió de la mateixa llei, sinó de la implementació institucional que se n'està fent. La llei, que va ser defensada per la societat civil, és avançada i protegeix les llibertats. Però la institució l'ha transformada en un tràmit burocràtic farragós, per la qual cosa la gent odia la protecció de dades, quan hauria de ser tot el contrari.

Roger Palà > Qui més n'està pervertint els principis, doncs, són les mateixes institucions?

Simona Levi > Poso un exemple perquè s'entengui. És una absurditat que una escola hagi de demanar cada any el permís a les famílies per fer fotos de les seves filles i fills a l'interior del centre: amb un cop que ho faci n'hi hauria prou. La llei no diu que hagi de ser així. En canvi,

les institucions demanen, invocant la llei de protecció de dades, que els centres validin el tema cada any creant molta burocràcia i gestions per a ells i les famílies. Això no és la llei, és una lectura perversa que n'ha fet la institució.

Raül Romeva > Aquest és un exemple que la sobrerregulació no necessàriament és més garantista. De vegades creiem que per defensar drets i llibertats hem de regular, regular, regular... I hi ha cops que passa justament el contrari. La sobrerregulació pot acabar provocant la pèrdua de la confiança en les institucions, i això és perillós. Quan tens la sensació que l'administració desconfia de tu i, per tant, t'ha de controlar, això no genera cap confiança. En una societat republicana-ment democràtica, s'han de posar els mecanismes de control, però no s'ha de pressuposar que tothom actuarà d'antuvi de mala manera. Si la regulació està feta pensant que tothom actuarà malament, això no és una societat democràtica. És una societat intervencionista.

Roger Palà > Però, si no regulem, podem deixar via lliure al gran capital...

Raül Romeva > Hi ha hagut moltes situacions en què un excés de llibertat ha perjudicat a la majoria social i ha beneficiat els interessos particulars. De vegades has de fer lleis molt detallades perquè hi ha hagut mala praxi i això ha tingut conseqüències per al conjunt de la societat. Per trobar l'equilibri no hi ha una recepta universal, perquè depèn del moment històric i del grau de confiança que hi hagi cap a l'administració. Per exemple: si parlem de la llei de costes i d'urbanisme, estava clar que, després del desastre que s'havia produït durant el «desarrollismo» franquista, calia una llei tan detallada com fos possible.

Simona Levi > La tecnologia ha d'ajudar el qui pren decisions des del punt de vista polític, i el qui executa les decisions des del punt de vista tècnic. És exasperant que la mateixa administració demani papers a la ciutadania que ella mateixa t'ha donat. Passa el mateix amb la llei de contractació pública. És l'administració que no està respectant la seva pròpia normativa.

Roger Palà > L'esquerra no paeix bé els grans canvis tecnològics?

Levi > L'esquerra no ha d'afrontar els canvis tecnològics des de la por i ha de revisar el seu discurs de manera urgent

Simona Levi > Nosaltres, des de Xnet, hem estat molt crítics amb el pensament des de les esquerres al voltant del món digital. Fa molt temps que vaig escriure un article titulat «La insostenible tecnofòbia de les esquerres». L'esquerra no ha d'afrontar els canvis tecnològics des de la por i ha de revisar el seu discurs de manera urgent. Perquè està contribuint a una criminalització del món digital que afavoreix a discursos autoritaris.

Roger Palà > Les batalles culturals a les xarxes socials acaben suposant un desgast per a la democràcia. Com ens hi hem de posicionar? N'hem de prendre part tant sí com no, per la por de quedar fora del debat públic?

Raül Romeva > No crec que hi hagi una resposta vàlida en tots els casos, però sí que hi ha alguns principis generals. Hi ha debats que són raonables, que formen part de la discrepància ideològica, i d'altres que no. Per exemple: és absurd discutir amb un terraplanista sobre si la terra és plana. O amb un creacionista sobre la teoria de l'evolució. No té cap sentit. Per això, crec que hi ha moments en què la millor resposta és la no resposta. Però després hi ha

una altra qüestió molt rellevant, que és l'objectiu i el format del debat. Tal com funcionen els mitjans de comunicació avui, és més important ser el primer i generar molt soroll que no pas generar contingut de qualitat. És una dinàmica que va en contra del debat raonat. Quina tertúlia és la que funciona millor? La que genera més soroll, no la que diu coses més interessants. Hem arribat a un punt en què això és contraproduent per a la democràcia, perquè la proposta i el matís són molestos i incòmodes. I, en canvi, l'exabrupte, l'insult, el retret... Tot això és fantàstic per al model comunicatiu imperant.

Simona Levi > Una cosa és la llibertat d'expressió, que no s'ha de tocar. Però entorn de la idiotesa, la ximpleria i l'odi, hi ha un negoci. I aquest negoci s'ha de regular. Institucions, mitjans, partits polítics i influenciadors, a partir d'un cert nombre de seguidors, haurien de tenir l'obligació d'aplicar el codi deontològic periodístic. Igual que tothom que inverteixi o cobri diners a través de les plataformes digitals o en l'àmbit analògic. Hi ha d'haver un règim sancionador i hi ha d'haver verificació. Tothom pot dir ximpleries als bars. Però els partits,

les institucions, les plataformes i òbviament els mitjans de comunicació han de tenir l'obligació de verificar la informació que fan circular.

Roger Palà > Existeixen poders reguladors, com el Consell de la Informació de Catalunya, que ja compleixen aquest paper, oi?

Raül Romeva > Aquests organismes es dirigeixen sobretot a l'àmbit públic i, a més, sovint no són prou robustos. Però cal anar una mica més enllà de la verificació. El contrast de la informació no només ha de servir per verificar si una informació és certa o no, sinó també si s'ha donat tota la informació. Al final, el problema no deixa de ser el model de negoci: mentre el negoci sigui ser el primer i tenir molts clics, continuarà passant.

Simona Levi > No podem regular la mentida de les persones, però les mentides dels grans emissors sí que s'han de poder fiscalitzar. Per exemple, una cosa que no hauria de passar mai més és que es consideri que la nota de premsa d'un partit polític o del govern és una notícia. Per exemple: *«El govern diu que hi ha massa immigrants»*. Això ja no s'hauria de publicar sense verificar amb dades concretes. En tot cas, hi hauria d'haver una feina de verificació: *«El govern avui ha declarat que hi ha massa immigrants. Hem verificat quina quantitat d'immigrants hi ha, i les dades són aquestes»*. No es tracta de certificar què és la veritat, sinó que els continguts que circulen puguin acreditar fonts fefaents.

Roger Palà > El model de negoci és la clau. Les grans plataformes tecnològiques comercialitzen les dades que

Romeva > Hi ha d'haver una transició digital justa i això ho ha de garantir l'administració. Han d'existir mesures de compensació

recullen dels usuaris i això incentiva un model basat en la publicitat perfilada i el clic. Una solució seria prohibir el comerç amb aquestes dades?

Simona Levi > En termes tecnològics podem començar per erradicar dues coses: primer, els algoritmes de recomanació entrenats per prioritzar continguts carregats d'odi, perquè són els que generen més interacció i monetitzen més. Els algoritmes han de ser transparents i el criteri d'entrenament de l'algoritme no pot ser l'odi. I, segon, sobre les dades, cal prohibir l'ús de les dades per fer perfilats. A més, la dada hauria de ser un bé comú.

Raül Romeva > L'acumulació de dades ben utilitzada és útil i ens permet funcionar molt millor com a societat. El planeta és un ecosistema. Com més informació tinguem de com funciona l'ecosistema, millor. El problema és l'ús que fem de la informació, que s'ha de definir molt bé. Però limitar o prohibir l'ús de la gestió de les dades ho veig complicat, i a més a més, fins i tot pot ser contraproduent. Per tant, aquí no es tractaria de prohibir el comerç,

sinó de determinar de qui té dret a acumular dades.

Roger Palà > Quines són les principals llacunes que tenim avui en l'àmbit legislatiu, polític o social per aconseguir aquesta digitalització democràtica de la societat?

Simona Levi > En primer lloc, fan falta servidors sobirans en els quals l'usuari, sigui una persona o l'administració, tingui la capacitat de gestionar i controlar. Com diu la Free Software Foundation, el núvol no existeix. El que existeix és l'ordinador d'algué altre. Per la qual cosa, si no el controles tu, és que algun altre l'està controlant. I, en segon lloc, el programari que s'ha de fer servir i que s'ha de potenciar és el programari lliure. I no perquè sigui lliure, que també, sinó perquè és auditable: tothom pot analitzar què fa. Fins ara, les administracions han prioritzat el programari que és propietat d'algué, i això ha de canviar. Aquest tipus d'eina més democràtica no ha tingut mai el suport necessari per part de l'administració, i hauríem de procurar que el seu ús fos general. L'administració és responsable: no fer servir software auditable i no potenciar-lo

i posar-lo al nivell del servei que ens donen les *Big Tech* és una política digital lliberticida.

Raül Romeva > La digitalització també té guanyadors i perdedors. Per tant, l'administració ha de compensar els perdedors i no necessàriament sempre beneficiar els guanyadors. Hi ha perdedors en termes territorials: gent que viu en part del territori on la tecnificació és molt més difícil. Hi ha un segon problema en termes d'edat: hi ha una part de la societat que està absolutament exclosa d'aquesta opció. Després hi ha el biaix de renda: no tothom té un iPhone i un ordinador d'última tecnologia o amb 5G per poder funcionar. Hi ha d'haver una transició digital justa i això ho ha de garantir l'administració. Han d'existir mesures de compensació.

Simona Levi > Hi ha un problema de contractació pública, que continua confiant només en grans actors. Ningú respecta les directives de contractació de la Comissió Europea de 2014, que és una normativa pensada perquè es puguin fer lots més petits i en els processos contractuals no siguin afavorides sempre les grans

Levi > La capacitat tecnològica existeix. Però no ho hem fet perquè per a l'administració és molt més còmode deixar-ho en mans de Google i Microsoft

corporacions. Els països que més la respecten ho fan en un 50%, i els estats de la Mediterrània no arribem al 30%. Això impedeix que en l'àmbit digital es generi un ecosistema empresarial amb futur. Basem la nostra economia en el turisme, mentre hi ha un munt de talent que no es pot desplegar perquè la contractació pública només afavoreix les grans tecnològiques.

Roger Palà > Com es pot revertir això?

Simona Levi > És molt fàcil. Per exemple: hem delegat en una sèrie de multinacionals la digitalització de l'educació. Simplement, les hem de substituir per software lliure que ja existeix i ja existia abans i invertir —poc— perquè pugui competir en usabilitat amb les *Big Tech*. La capacitat tecnològica existeix. Però no ho hem fet perquè per a l'administració és molt més còmode deixar-ho en mans de Google i Microsoft. De la mateixa manera que no deixem els menjadors escolars en mans de McDonalds, és una responsabilitat de l'administració decidir si s'utilitza o no el codi privatiu d'una *Big Tech* per a un servei essencial. ■